

समकालवात्कारणस्योभयोः पक्षयोः समत्वम् अतस्तदेकस्यापि पक्षस्य निर्धारकं न भवति . तेन प्रागुक्तकारणेभ्योऽध्वर्योरेव प्रथमभक्ष इति कात्यायनाचार्यसिद्धान्तः ॥ केचित्तु जैमिनिसिद्धान्ताविरोधायितेषां सूत्राणामपरां व्याख्यां कुर्वन्ति । नाध्वर्युः पूर्वी भक्षयतीति यत्कैश्चिदुच्यते तन्निषिध्यते . कुतः पूर्वीक्तादेव वचनादिति हेतोः . अस्ति हि होतुः पूर्वभक्षे वचनम् वषट्कर्तुः प्रथमभक्ष इति . नन्वध्वर्योरप्यस्ति वचनम् नैवम् तद्धि पयोव्रतो दीक्षितः स्यादित्यादिना (१.५.१.१) यज्ञमानपरम् . अतश्च वचनाद्धोतुरेव पूर्व भक्षः किमिव न करोति वचनम् तस्य सर्वेभ्यो बलीयस्त्वादिति . यद्यपि मन्त्रा विधायका न भवन्ति तथापि प्रमाणान्तरसिद्धस्य होतुः प्राथम्यस्य द्योतका भवत्येव तस्माद्धोतुरेव पूर्व भक्ष इति सिद्धान्तः । एवं व्याख्यायमाने जैमिनिसिद्धान्तविरोधो न भवति परं तु सूत्राणि आज्ञस्येन व्याख्यातानि न भवन्ति . अध्वर्युरेव प्रथमो भक्षयतीति कर्काचार्याणां याज्ञिकानां च सिद्धान्तः पितृभूत्याचार्यैस्तूभयथा सूत्राणि व्याख्यातानि सन्ति ॥ अथ द्विदेवत्यभक्षणप्रकारमाह .

ऐन्द्रवायवं प्रतिगृह्णात्येतु वसुः पुत्रवसुरिति ॥ १८ ॥ अध्वर्युर्होत्रा समर्पितमैन्द्रं ग्रहं भक्षणार्थं प्रतिंति . ग्रहा हि हुत्वा-हुत्वा तदानीमेवागत्य होत्रे समर्पिताः सन्ति तेन प्रतिंह्णातीति समर्पणपूर्वमादानं ग्रहाणां विधीयते ।

होतृवद्वक्षणं वाग्देवी जुषाणा सोमस्य तृप्यतु सह प्राणेन स्वाहेति ॥ १९ ॥ होवदिति होतृशास्त्रातिदेशोऽयम् . तेनैन्द्रवायवं प्रतिगृह्य होतारमुपहूय तं मुखस्य ठौकयित्वा तस्य द्विर्भक्षणं कर्तव्यम् द्विश्च वक्ष्यमाणं शेषावनयनम् पात्रेणैवैतद्वक्षणम् करणान्तरानुपदेशात् । अत्र चायं क्रमः . ग्रहप्रतिग्रहणम् उपहवः ठौकनम् भक्षणम् गात्रालम्बनम् ततो होतुर्भक्षः . पुनः मन्त्रेण प्रतिगृह्योपहूयाध्वर्योः पूर्ववद्वक्षः . ततो होत्रा पुनर्भक्षिते उभयोर्द्विर्द्विः शेषावनयनम् . ततः पुरोडाशमात्रां प्रक्षिप्य निधानमिति . सर्वसंमतश्चायं क्रम इत्ययमेवानुष्ठेयः । अस्य भक्षमन्त्रस्य सर्वसोमभक्षेधतिदेशं करोति .

एवञ्च सर्वत्र सोमानां भक्षणम् ॥ २० ॥ सत्रं ग्रहचमसादौ सोणमेवं करोति अनेनैव वाग्देवीति मन्त्रेण ।